

Nr 93.

Av herr **Hedlund** i Häste m. fl., om iståndsättande av Ovikens ödekyrka.

Enligt vad vi inhämtat har styrelsen för stiftelsen »Ovikens gamla kyrka» i Ovikens församling av Jämtlands län hos Kungl. Maj:t gjort framställning att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för beviljande av ett anslag av 30,000 kronor till iståndsättande av Ovikens ödekyrka.

Styrelsen har till stöd för denna sin framställning anfört huvudsakligen följande:

En restaurering av Ovikens ödekyrka i Jämtlands län har länge varit ett önskemål, som livligt framhållits av såväl de centrala fornvårdsmyndigheterna som de lokala hembygdsvårds- och församlingsintressenas förespråkare. Redan för cirka 20 år sedan sökte krafter inom de kulturella länsföreningarna väcka intresse för en restaurering. Genom byggnadsstyrelsens och riksantikvariens försorg samt på bekostnad av arkitekten F. Boberg utarbetade arkitekten K. Nordenskjöld år 1918 ett förslag till kyrkans konservering. Riksantikvariens och hans ombud inom länet hava vid olika tillfällen sökt verka för detta förslags genomförande. Inom församlingen hava hållits hembygdsfester och vidtagits andra åtgärder till förmån för kyrkans restaurering. Därigenom influtna medel, som uppgå till något över 4,000 kronor och äro insatta i bank, förvaltas av den inom Ovikens socken bildade »Föreningen Ovikens gamla kyrka». Av statsanslag, som för dylika ändamål ställts till riksantikvariens disposition, äro avsatta 3,000 kronor för konserveringsarbeten i Ovikens ödekyrka. Och slutligen bildades den 1 september 1926 stiftelsen »Ovikens gamla kyrka» med ändamål »att söka anskaffa erforderliga penningmedel samt vidtaga andra lämpliga åtgärder för restaurering av Ovikens ödekyrka». Denna stiftelse beviljades av Kungl. Maj:t rätt att upptaga en stiftskollekt 1928, och den gav ett belopp av 1,043 kronor.

Det är alldeles självfallet, att de ansträngningar, i och för sig mycket glädjande, som göras inom den ekonomiskt betryckta Ovikens församling till förmån för kyrkorestaureringen, icke förmå leda till målet, då kyrkans förfall raskt fortskrider och det sålunda är stor fara i dröjsmål. Hjälp

utifrån måste lämnas, och här kräves ett större belopp på en gång. Det ovannämnda Nordenskjöldska restaureringsförslaget, som kostnadsberäknades till 40,000 kronor, har vid besök i Oviken den 16 september 1929 av riksantikvarien S. Curman, biträdd av länsantikvarien E. Festin och arkitekten S. Brandel, varit föremål för förnyad granskning, varefter den sistnämnde på uppdrag verkställt en provisorisk omräkning, slutande på 30,000 kronor. Då förslaget med hänsyn till för denna ort gängse högre pridförhållanden och nödiga tilläggsarbeten synes vara beräknat i underkant, torde förutom tillgängliga medel ett ytterligare belopp av 30,000 kronor vara erforderligt.

Ovikens ödekyrka utgör ett av vårt lands märkligaste byggnadsminnen, en ensemble av kyrka, stapel, bogårdsmur, stegportar, gravkor m. m., allt sammanfogat till en harmonisk helhet och väl infattat i en natur av sällspord skönhet. Kyrkan inrymmer dyrbara minnen, bland annat ett altarskåp med ett 90-tal fristående figurer, kalkmålningar m. m. samt en vacker inredning, och till denna kyrka äro knutna många märkliga drag ur en gången tids kyrkliga och kulturella liv, som här, särskilt århundradena närmast före och efter reformationen, hade en centralpunkt. Här visiterar bland annat Jacob Ulfsson, och här verkar med kraft en av Gustav Vasas förtrogne, landsprosten Erik Andersson, Jämtlands reformator.

Ovikens ödekyrka är ett byggnads- och kulturminne av det slag, att det måste betraktas som ett riksintresse att rädda det ur dess överhängande förfall.

Länsstyrelsen i Östersund har i utlåtande den 28 oktober 1929 — under framhållande att det med skäl kunde betraktas såsom ett riksintresse, att denna gamla ödekyrka räddades från ett eljest oundvikligt förfall — på det varmaste förordat ifrågavarande framställning och därvid tillika anført:

På en över Storsjön uppskjutande dominerande höjtplatå i närheten av Oviksfjällen ligger i en, även med hänsyn till jämtländska förhållanden sällsynt naturskön trakt Ovikens gamla ödekyrka.

Infogad som denna kyrka på ett naturligt sätt är i den omgivande trakten och med en historia, vari en stor del av det nordliga Sveriges kyrkliga och kulturella liv avspeglas, utgör den med dess värdefulla konstskatter och dess vackra inredning utan tvivel ett av vårt lands märkligaste byggnadsminnen.

Dess portar äro sedan åtskilliga år tillbaka för regelmässigt församlingsbruk stängda, och, lämnad som den under tiden varit åt sig själv, har den icke kunnat undgå tidens förhärjande inflytande; det en gång började förfallet fortskrider också allt snabbare och kommer icke utifrån hjälp och skyndsam hjälp, torde den tid icke vara avlägsen, då endast några förvittrade murar vittna om den plats, där den gamla kyrkan under århundraden stått.

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien har i utlåtande den 5 novem-

ber 1929 — med förmälan att åttonde huvudtitelns anslag till omedelbara iståndsättningsåtgärder å vissa byggnadsminnesmärken icke lämpade tillgång till en så stor utgift som den här ifrågavarande — på det varmaste tillstyrkt bifall till ansökningsen och därvid anført bland annat:

Ovikens ödekyrka, vars äldsta delar stamma från medeltiden, har en synnerligen intressant utvecklingshistoria. Den bildar jämte tillhörande, av en ringmur kringgårdade kyrkogård med klockstapel, stigluckor och gravkor ett väl sammanhållet helt av sällsynt och imponerande skönhet, i vilket ingå alla de element, som äro kännetecknande för vårt lands äldre kyrkoanläggningar. Endast mycket få av dessa hava i samma grad som Ovikens fått behålla sin gamla anordning. Kyrkorummet såsom sådant är av en ståtlig verkan och inrymmer ett stort antal synnerligen värdefulla inventarier såväl från medeltiden som från senare århundraden. Den gamla kyrkoanläggningen i Oviken kan därför med största fog betecknas såsom en av de vackraste och minnesrikaste i vårt land och detta i så hög grad, att det utan tvekan kan sägas vara ett intresse för hela riket, att detta märkliga kulturmonument räddas undan förgängelsen och bevaras åt framtiden.

Akademien har funnit det föreliggande restaureringsförslaget, upptagande uteslutande nödvändiga åtgärder, vara tillfredsställande. Tidpunkten för arbetets igångsättande torde icke kunna uppskjutas utan risk för restaureringens ytterligare fördyrande eller att det åsyftade målet skall förfelas. Den begärda anslagssumman torde för arbetets fullständiga genomförande vara nödvändig men synes lämpligen kunna uppdelas på två år.

Slutligen har *byggnadsstyrelsen* i utlåtande den 18 november 1929 — under uttalande av att styrelsen funne det synnerligen angeläget, att åtgärder snarast möjligt vidtoges för denna märkliga kyrkoanläggnings skyddande mot hotande förfall — på det livligaste tillstyrkt bifall till framställningen.

Såsom av den nu lämnade redogörelsen framgår, torde Ovikens gamla kyrka i Jämtland få anses vara ett bland vårt lands — och särskilt då det nordligare Sveriges — märkligare byggnadsminnesmärken. Från församlingens och bygdens sida hava åtgärder redan vidtagits för att rädda denna anläggning från en hotande förödelse, men de insamlade medlen hava icke blivit tillräckliga. Det torde få anses vara ett riksintresse, att något åtgöres för de ifrågasatta restaureringsarbetena. Vi ha oss väl bekant att en omedelbar fara för förstörelse föreligger samt att provisoriska åtgärder skulle medföra ökade kostnader och i varje fall bli otillräckliga. Det föreliggande förslaget är självt ett minimum. Med hänsyn tagen till de dyra förhållandena å platsen torde utöver tillgängliga medel ett belopp av 30,000 kronor vara erforderligt.

Såsom vitterhetsakademien föreslagit torde det ifrågasatta statsbidraget lämpligen böra fördelas på två år.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställa vi,
att riksdagen måtte till iståndsättande av Ovikens öde-
kyrka i huvudsaklig överensstämmelse med i ämnet fram-
lagt förslag bevilja ett belopp av 30,000 kronor samt därav
för budgetåret 1930/1931 såsom *extra* reservationsanslag
anvisa kronor 10,000:—

Stockholm den 18 januari 1930.

P. S. Hedlund.

Johan Olofsson.

Verner Hedlund.

P. Persson
i Trången.

Nils Olsson
i Rödningsberg.